

Үйл үгийн байдлын дагаврыг таньж, үйл үгийн үндсэнд холбох эгшгийн дүрмээр бичих

8-р анги

Хичээлийн зорилго

- Байдлын дагавартай үг, өгүүлбэрийг уншиж, утгыг ярилцах
- Байдлын дагаврыг үйл үндсэнд дагуулж бичсэн жишээг ажиглаад , дагавар бүрийн зөв холбож бичих дүрмийг тайлбарлах

Үйл үгийн хувилал

Монгол хэлний үйл үгийн нөхцөлийг үгэнд нь залгаж бичдэг бөгөөд үгийн эр, эмийг харгалзах буюу эгшиг зохицох ёсыг баримтална.

- Гийгүүлэгчээр төгссөн үйл үгийн төгсгөл хатуу болон зөөлөн дэвсгэрээр төгсдөг. Эдгээрээс “**Н,Б,Д,Р,С,Л**” нь үйл үгийн төгсгөлд тохиолдоно. Үүнийг **хувилах үсэг** гэдэг.
- **Й,Г,Н,М,Л,Р, -шгүй, -схий** эхэлсэн нөхцөл дагаврыг **хувилгагч нөхцөл дагавар** гэнэ.
- **Ж,Ч,Б,С,Д,Х,Т** гийгүүлэгчээр эхэлсэн нөхцөл, дагаврыг **эс хувилгагч нөхцөл, дагавар** гэнэ.

Холбох эгшгийн дүрэм

Н	Б	Д	Р	С	Л
ᠨ	ᠪ	ᠳ	ᠷ	ᠰ	ᠯ

ᠮᠤᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ
ᠮᠤᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ
ᠮᠤᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ

ᠳ

ШУУД

Й	Г	Н	М	Л	Р	СХИЙ	ШГҮЙ
ᠶ	ᠭ	ᠨ	ᠮ	ᠯ	ᠷ	ᠰᠬᠢ	ᠰᠬᠦ

Ж	Ч	Б	С	Д	Х	Т	Га. Гэ
ᠵ	ᠴ	ᠪ	ᠰ	ᠳ	ᠬ	ᠲ	ᠭᠠ. ᠭᠡ

Санамж

Үйл язгуур үндсэнд залгавар бүтээврүүдийг бичихдээ дараах алхмыг баримтлана.

1. Язгуур, үндэс юугаар төгссөн байна? Эгшгээр үү? Дэвсгэр үсгээр үү?
2. Залгавар юугаар эхэлсэн байна? Хувилгагч үсгээр үү? Эс хувилгагч үсгээр үү?
3. Шууд залгаж бичих үү? Эгшгээр холбож бичих үү? Эр үгэнд бичдэг хэлбэр үү? Эм үгэнд бичдэг хэлбэр үү?

Үйл үндсэнд хэвийн дагавар, цагаар төгсгөх нөхцөлийг залгаж бичээрэй.

	ᠡᠯᠳᠠ	ᠡᠭᠳᠠ	ᠡᠯᠳᠠ	ᠡᠯᠭᠣ	ᠡᠭᠠ	ᠡᠯᠴᠢ	ᠡᠭᠤᠯ	ᠡᠯᠳᠠ	ᠡᠯᠴᠢ	ᠡᠭᠡ
1	-лд	-гд	- лд	-лго	- га	-лц	-уул	-лд	-лц	-ээ
2	-уул	- уул	-уул	-уул	-уул	-уул	-гд	-үүл	-уул	-гд
3	- х	-х	-в	-на	-в	-на	-в	-нэ	-жээ	-нэ

Үйл үгсийг уншаад, дүрмийг ярилцъя

A
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

B
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

A
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

B
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

A
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

B
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

A
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

B
1. Үстэ – үстэснэ
2. Үстэ – үстэснэ
3. Үстэ – үстэснэ
4. Үстэ – үстэснэ
5. Үстэ – үстэснэ

Байдлын дагавар

	1	2	3	4	5
Байдал	Энгийн үйлдэх	Түр үйлдэх	Хоромхон үйлдэх	Олуулаа үйлдэх	Бүрмөсөн үйлдэх
Нөхцөл					

Хаалтад бичсэн үгсийг үндэсний бичигт хөрвүүлж, холбоо үг бүтээж хичээнгүй бичээрэй. Үлгэрлэвэл: ᠮᠤᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ гэх мэт

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (барьчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (хийчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (хилчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (хэлчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (уучих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (идчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (байчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (харайчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (авчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (өлчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (болчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (хурчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (олчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ (хилчих)

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

ᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ?

